

NUUKSION LINNUSTO- KARTOITUS 2015

— KAAKKURILLA
PYYHKII HYVIN,
METSOLLA
KEHNOMMIN

Nuuksion järviylänkö on Etelä-Suomen edustavimpia metsälinnustoalueita pohjantikkoineen, metsoineen ja pikkusieppoineen. Alueen tunnuslintuihin kuuluu myös kaakkuri. Näiden lajien kannanarvioihin tehtiin nyt päivitys.

Margus Ellermaa

Viime vuoden kevään aikaisina aamuina satapäinen joukko linnustokartoittajia suuntasi Nuuksion metsiin. Tringan yhdeksän vuotta jatkunut linnustoselvitysperinne sai siis jatkoa ja vielä yhdellä Etelä-Suomen luonnontieteellisesti edustavimmista metsäalueista.

Selvitettävä alue sijaitsi Espoon ja Vihdin rajalla osuen noin puoliksi molempiin kuntiin. Pieni osa selvitysalueesta kuului Kirkkonummeen. Alue rajautui pohjoisessa Nurmijärven peltoihin, etelässä Turun moottoritien, lännessä Siuntionjokeen ja idässä muun muassa Röylän peltoihin. Kartoitettava alue oli merkittävän suuri: 126 neliökilometriä.

Nuuksiossa on taigan piirteitä

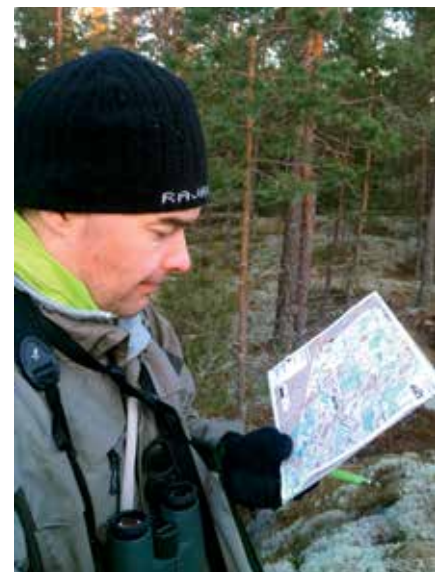
Nuukσιο sijaitsee muuta pääkaupunkiseutua pääosin selvästi korkeammalla. Selvitysalueen keskikorkeus oli noin 75 metriä merenpinnan yläpuolella. Korkeimmat kallioalueet kohoavat yli 100 metriin. Nuuksiossa on jopa paikka, josta näkee Helsingin suurkirkon. Moni aluetta kartoittanut yllättyi siitä, että vielä huhtikuun alussa lammet olivat visusti jäässä ja painanteissa oli lunta monin paikoin 30 senttiä. Nuuksion kylmemmän mikroilmaston vuoksi lumet sulivat yli kuukautta myöhemmin kuin Helsingissä. Huhtikuun 10:n päivän

tienoilla suurin osa lammista oli edelleen jäässä, mutta pieniä sulia oli jo siellä täällä. Aikaisin saapuneet laulujoutsenet, kanadanhanhet ja muut kertyivät näille sulille ja tekivät niiltä käsin valvontalentoja varsinaisille reviirolammille kunnes niihinkin syntyi sulia. Viimeiset jäät hävisivät vesistöistä noin 20. huhtikuuta.

Tutkimusalue oli kauttaaltaan mäntyvaltaista, karua kalliopohjaista kangasta. Moreeni- ja savialueita ja siten rehevämpiä elinympäristöjä alueella on vähän ja ne keskittyvät Nuuksionpään laaksoihin sekä selvitysalueen itä- ja pohjoisreunoihin. Vaikka soistuneita korpinoita on siellä täällä, soiden pinta-ala on alueella pieni. Isompia soita ovat laajan nevan käsittävä Soidinsuo Veikkolan koillispuolella sekä kokonaan puustoitset Punjonsuo Solvallassa ja Kaurasuo Velskolassa. Peräti suokeskittymiksi voinee kutsua Ruuhijärven ympäristöä Nuuksionpään itäpuolella ja Vaakkoin alueen keskiosia Kuikunlänin itäpuolella. Täällä pikkusoiita on useita lähekkäin. Isommat suot ovat pääosin isovarpurämeitä, mutta pienehköjä lyhytkorsinevojakin löytyy. Rehevämmät suot eli korvet on monin paikoin aikanaan ojitettu, mutta kansallispuiston alueella Metsähallitus on ne jo varsin pitkälle tukkinut ja palauttanut niiden hydrologian kevättulvineen. Metsäviklo esiintyi

liki jokaisella näistä soista.

Nuuksion metsät olivat laajalti talouskäytössä aina kansallispuiston perustamiseen asti vuonna 1994. Sen jälkeenkin kansallispuiston ulkopuolella metsätalous on jatkunut, joskin virkistysalueilla varsin maltillisesti. Kuitenkin pinta-aloilla painotettu metsien keski-ikä Nuuksiossa on vain 70 vuotta. Toki tämä on enemmän kuin Uudellamaalla keskimäärin (50 vuotta). Alueen sisällä on myös huomattavasti vanhempiakin metsiä. Kallioiden lakialueilla kitukasvuiset männiköt ovat monin paikoin

Joni Sundström alueen 34 kimpussa. Ettei vaan pohjantikan reviiiri jäisi naapurialueen puolelle? © Joni Sundström

120–130-vuotiaita. Vanhin yksittäinen metsäkuvio on Metsäntutkimuslaitoksen tilastojen mukaan 250 vuotta vanha.

Nuuksion metsäaluetta kutsutaan usein järviylängöksi. Tosiaankin alue on pienten lampien ja järvien kirjomaa. Tutkimusalueella sijaitsee 151 lampea tai järveä, jotka peittävät alleen yhteensä 730 hehtaaria. Mediaanilampi on vain kaksi hehtaaria käsittävä ruskeavetinen, kapealti suorantainen tilkku. Tällainen riittää usein telkän, sinisorsan ja tavin pesimälammeksi – riittää myös kanadanhanhelle, kalalokille tai kaakkurille, jos lammella on turvelauttoja tai muita saaria turvalliseen pesintään. Tutkimusaluetta reunustavat lisäksi monet isot vesistöt kuten Nuuksion Pitkäjärvi, Saarijärvi, Poikkipuoliainen ja Siikajärvi. Nämä käsittävät noin 800 hehtaaria ja rajattiin selvitysalueen ulkopuolelle.

Menetelmät ja askelmerkit

Selvitysalue jaettiin 98 osa-alueeseen (kartta), jotta kartoitustalkoisiin osallistuneilla oli mahdollista käydä alueensa riittävän hyvin läpi yhden aamun aikana. Laskentakierroksia oli suunniteltu kolme per alue, kahden viikon liukumavaralla: huhtikuun alkupuolelle, toukokuun alkupuolelle ja touko–kesäkuun vaihteeseen. Yksi laskennan osa-alue oli vesistöineen keskimäärin 120 hehtaaria, mutta vaihtelua oli noin 40 hehtaaria liki 200 hehtaariin. Muutamalla isoimmalla alueella laskija kävikin kahdesti per laskentakierros, jotta sai alueensa tutkittua riittävän hyvin. Laskentakäynnit tehtiin varhain aamulla, auringonnoususta alkaen. Käynnit per laskentakierros kestivät tavallisesti neljästä viiteen tuntiin. 96 osa-alueella käytiin vähintään kolmesti (joillakin jopa 10 kertaa tai enemmän!). Vain kaksi osa-aluetta jäi kahden laskentakierroksen varaan. Ilmoittautuneille suositeltiin lisäksi yökuuntelun tekemistä kehrääjien selvittämiseksi kesäkuun alussa. Valtaosa laskijoista teki niin: 79 osa-alueella seikkailtiin pimeässä. Yölaulajahavainnot kertyi jonkin verran myös niiltä alueilta, joissa varsinaista yökuuntelua ei tehty. Kehrääjän surina voi kuulua suviyössä aukeiden yli jopa kilometrin

päähän, mutta kallioisessa ja metsäisessä maastossa harvoin yli 500 metriä. Lisäksi omalle alueelle siirtymisen edellytti usein naapurialueen läpi kulkemista. Laskentateho oli kaiken kaikkiaan parempi kuin paperilla näyttää.

Pienet talkoot pistettiin pystyyn

Selvitysalueen laajuudesta johtuen osallistujiaakin oli paljon – peräti 128. Osallistujien määrä oli osa-alueiden summaa suurempi, sillä moni osallistui parina tai jopa kolmikkona. Naisia osallistui kartoituksiin 28 ja miehiä 100. Osallistujat ja heidän käyntimääränsä vastuualueillaan näkyvät oheisessa taulukossa. Taulukossa listattujen käyntien lisäksi osa laskijoista, kuten **Antti Mikala** ja **Veikko Pohjola** retkeilivät muuallakin Nuuksion seudulla ja ilmoittivat havainnot myös vastuualueidensa ulkopuolelta. Näin kertyi hyvää täydennysaineistoa etenkin vesilinnuista ja pöllöistä. Nuuksi on alueella retkeili toki myös laskentoihin osallistumattomia ihmisiä ja heidänkin havainnotaan hyödynnettiin parimäärätulkinnoissa.

Laskennoissa keskityttiin nk. parempaan lajistoon. Kartoituslajeihin eivät kuuluneet sepelkyyhky, käpytikka, metsäkirvinen, rautiainen, punarinta, mustarastas, räkättirastas, laulurastas, punakylkirastas, kultarinta, mustapääkerttu, lehtokerttu, hernekerttu, pensaskerttu, pajulintu, hippäinen, harmaasiippo, kirjosieppo, sinitäinen, talitiainen, närhi, varis, harakka, peippo, viherpeippo, vihervarpunen, pikkukäpylintu, keltasirkku. Näistä vain harakka ei ilmeisesti kuulunut selvitysalueen pesimälajistoon. Viherpeippo, varista ja räkättirastasta tavattiin vähän ja lähinnä alueen reunoilla.

Datasta ei ollut pulaa

Kartoitettavista lajeista kertyi yhteensä noin 8000 havaintoa. Laskijat tallensivat ne Tiiraan siten, että myös linnun tarkka paikka tallennettiin. Laskentaprojektin havainnot poimittiin Tiirasta ja tulkittiin paikkatietohjelmassa laji ja alue kerrallaan. Tulkintayksikkö oli reviiiri. Reviiiritulkinnat ovat suhteellisen konservatiivisia. Metsolla, teerellä ja muutamalla vesilinnulla laskettiin yhteen ja ilmoit-

tetaan oheisissa taulukoissa myös sukupuolet. Lintujen liikkeitä eri osa-alueiden ja lampien välillä on pyritty huomioimaan mahdollisimman paljon yliarvion välttämiseksi. Mikäli jonkin lajin yksilö oli havaittu jollakin paikalla vain kerran eikä samanlaisia havaintoja lähimpään saman lajin reviiiriin ollut, se tulkittiin omaksi reviiiriksi, jos etäisyyttä lähimpään seuraavaan reviiiriin oli ennen poikueaikaa *vähintään*

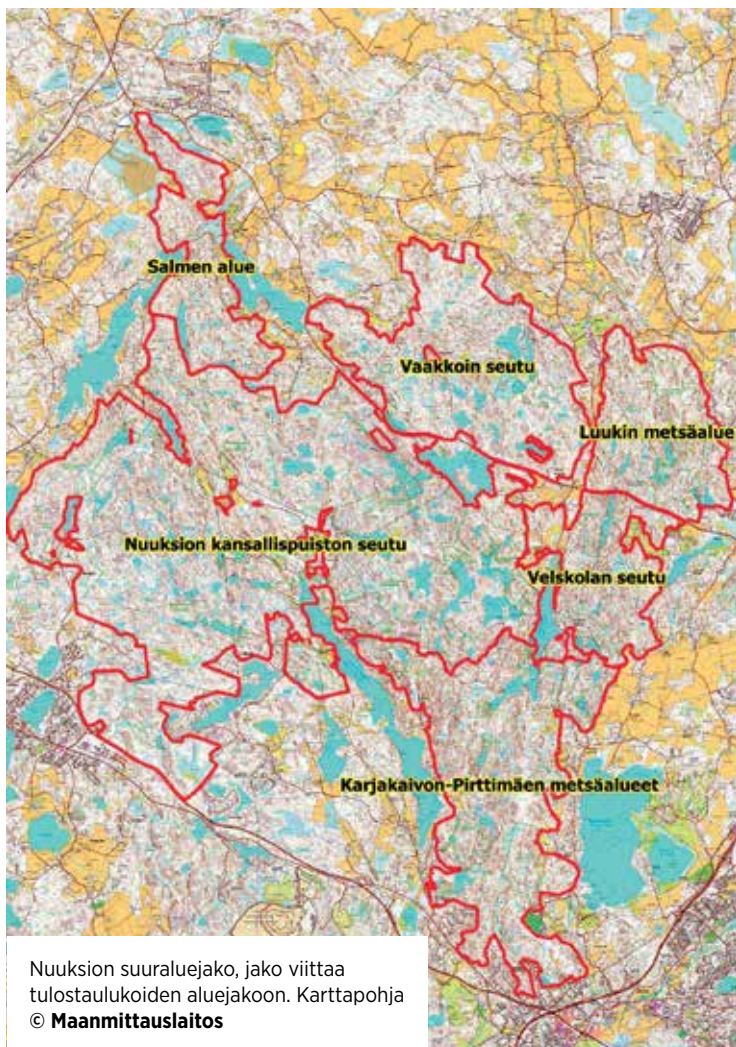
- 200 m – puukiiپیچ, kuusitiainen, sirittäjä
- 300 m – hömötiainen, pyy
- 400 m – töyhtötiainen, peukaloinen, tiltalti, punatulkku
- 500 m – kulorastas, kehrääjä
- 1000 m – varpuspöllö, harmaapäätikka, pähkinähakki

Maisemarakennepiirteet saattoivat tapauskohtaisesti madaltaa edellisiä kynnsarvoja. Metsäviklosta, kanauhaukasta, palokärjestä ja muutamasta muusta lajista ei tulkittu yhteen havaintoon perustuen reviiirejä, ellei kyseessä ollut pesähavainto tai pesäpaikkaan viittaavaa kiivasta varoitte- luita. Monessa tapauksessa reviiiritulkinnoina tukeuduttiin laskijoiden tekemiin arvioihin oman alueensa reviiirimääristä.

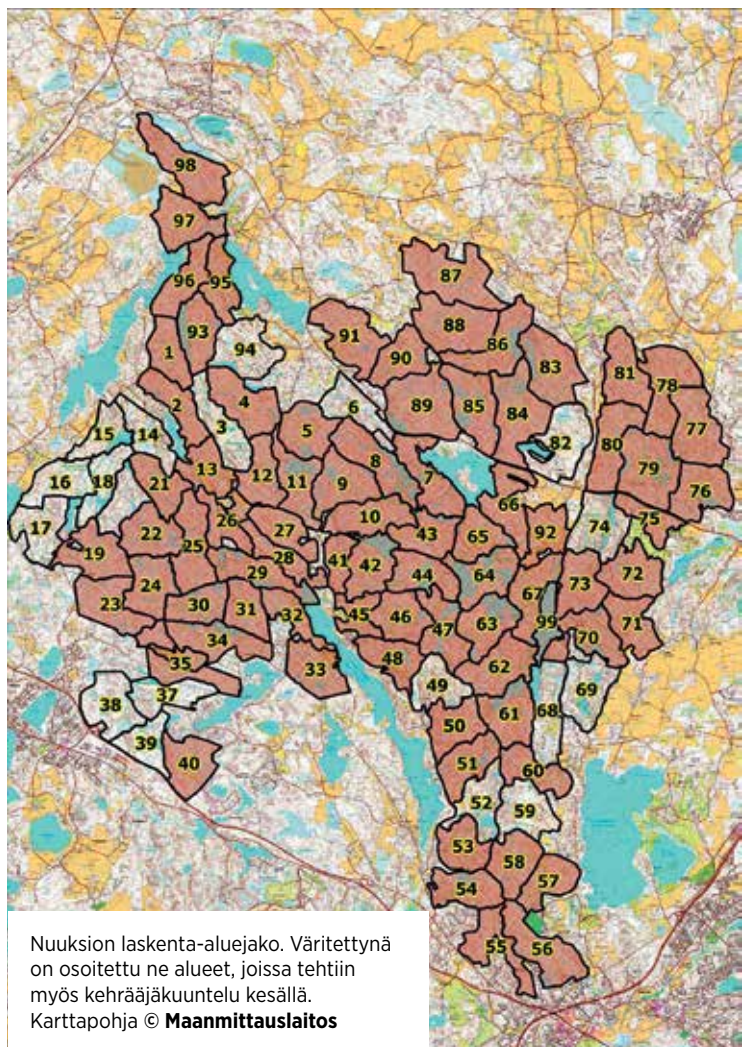
Laskentatulokset näkyvät tulos- taulukosta, jossa mainitaan reviiiri- määrät lajeittain. Alempana mainitaan joitakin mielenkiintoisia lajeja ja taustoitetaan taulukoiden lukuja. Lisäksi lukuja vertaillaan vuoden 2007 Nuuksion kartoitustuloksiin. Silloin laskenta-alue oli yli kolmanneksen suppeampi, joten vertailun pohjana on käytetty lukuja, jotka koskevat molempina kertoina laskettua aluetta (jäljempänä ”vertailualue”). Myös menetelmissä oli eroja: vuonna 2007 laskenta suoritettiin vain kaksi kertaa (toukokuun alun eli keskimäistä käyntiä ei ollut), kun vuonna 2015 laskentakäyntejä oli kolme. Huomaa, että lukumäärävertailut ovat silmämääräisiä, eivätkä perustu tilastollisiin testeihin.

Muuttajat, kiertelijät ja talvehtijat

Alueella talvehti *koskikaroja*, joita tavattiin vielä huhtikuun alkuvuokolla kolmessa selkeästi eri paikassa. Potentiaa-

Nuuksion suuraluejako, jako viittaa tulostaulukoiden aluejakoon. Karttapohja © Maanmittauslaitos

Nuuksion laskenta-aluejako. Väritettynä on osoitettu ne alueet, joissa tehtiin myös kehrääjäkuuntelu kesällä. Karttapohja © Maanmittauslaitos

linen pesimälaji *isokoskelo* havaittiin vain huhtikuun alussa, eikä se kuulu- nut pesimälajistoon. *Järripeipon* myö- häisin ilmoitettu havainto oli 18.4 eli mitään reviiiriin selvästi viittaavaa ei havaittu. Toukokuussa havaittu *urpiain*en tulkittiin niin ikään muuttajaksi. Esiaikuinen kiertelevä *maakotka* ha- vaittiin huhtikuussa. *Merikotka* tavattiin, mutta reviiiriä ei tulkittu alueelle. Pari laskijaa näki laskennan lomassa mukavana yllätyksenä muuttavan *isobaarabaukan*. Millä vuosikymmenellä laji alkaa pesiä seudulla?

Isot vesilinnut menestyvät

Laulujoutsenella oli koko selvitysalueella 9 reviiiriä. Vertailualueella reviiirejä oli 6, kun vuonna 2007 niitä oli vain 2. Kasvua on tapahtunut siis noin 13 prosenttia vuodessa, mikä on lähellä Tringan toimialueen 11 prosentin arviota laulujoutsenen kannankasvusta vuosina 2004–2014 (Lehtiniemi 2015). Silti pesimäkannassa ei ole tapahtunut aivan yhtä suurta muutosta. Nyt pesintä varmistettiin kahdessa tapauksessa: Karjakaivolla ja Velskolan Pitkäjärvel-

lä. Ensimmäisen pesintä epäonnistui, mutta jälkimmäinen pari sai poikueen vesille. Vuonna 2007 pesintä varmistettiin yhdellä parilla, ja pesimäpaikka sijaitsi lähellä vuoden 2015 onnistunutta pesintää. Poikasia tuottavien reviiiri- en määrä oli siis sama vuosina 2007 ja 2014. Todennäköisesti karu Nuuksio ei tarjoa laulujoutsenille pesimiseen riittävästi ruokaa, ja merkittävä osa laulu- joutsenpareista kärkkyä parempien reviiirien vapautumista. Reviiirien lisäksi alueella oli muutama reviiiritön joutsen, enintään 10 yksilöä. Nämä vaikuttivat poistuneen alueelta kesä- kuun alkuun mennessä. Nuuksion laulujoutsenkanta on siis noin 25 yksilöä.

Toisin kuin laulujoutsen, *kandanhanhi* vaikuttaa pystyvän pesimään Nuuksion karuilla lammilla ja järvillä. Reviiirejä todettiin jo peräti 17, josta 12:lla todettiin myös pesä. Muutama reviiiritön kanadanhanhi tavattiin alueella, mutta ilmeisesti pääosa pesimätömistä kanadanhanhista viettää aikaansa alueen ulkopuolella Bodomjärven seudulla. Kanadanhanhesta on

ilmeisesti tulossa hyvää vauhtia yksi Etelä-Suomen runsaimmista vesilinnuista.

Alueen runsaimmat sorsat olivat odotetusti *sinisorsa*, *telkkä* ja *tavi*. Sini- sorsia ja telkkiä oli vertailualueella suunnilleen saman verran kuin vuonna 2007. Tavi oli sen sijaan vuonna 2015 selvästi runsaampi. Taulukossa on eritelty myös sorsien sukupuolijakauma. Koiraiden enemmistö ei välttämättä kuvasta todellista sukupuolijakaumaa, sillä aikaisin pesintänsä aloittavia naaraita ei usein löydetä. Selvästi pariutumattomat linnut on eritelty taulukon huomioissa. *Haapanoita* arvi- oitiin olleen alueella 12 reviiirillä. Ver- tailualueella niitä oli saman verran vuonna 2007 ja 2015 (7 reviiiriä). Haapanat pesivät verrattain myöhään ja naaraat onnistutaan löytämään verrattain hyvin verrattuna aikaisin pesiviin sorsiin. Sorsapoikueitakin tavattiin: telkällä 14 poikuetta, sinisorsalla kolme poikuetta ja haapanalla yksi poikue.

Nuuksion tunnuslintu *kaakkuri* menestyy: vertailualueella kanta oli kaksinkertainen vuoteen 2007 verrat-

tuna (10 vs, 20). 1990-luvulla Nuuksion kanta oli vain viitisen paria (IBA-tietokanta). Reviirejä oli vuonna 2015 koko selvitysalueella 26, joista pesintä todettiin 15:llä. Lisäksi todettiin muutama reviiritön kiertelijä, mutta näiden lukumäärän tarkka selvittäminen oli mahdotonta. Kaakkurin kantaa on rajoittanut Nuuksiossa pesäpaikkojen puute, sillä pesintään sopivia turvelauttoja tai saaria on vain muutamalla lammella. Nuuksion kaakkurit pesivätkin pääosin tekolautoilla, joita **Veli-Matti Väänänen** ja **Raimo Pakarinen** ovat Nuuksioon rakentaneet (esim. Pakarinen 2001). Heidän ruohonjuuritason suojelutyönsä ansiosta alueella on yksi Etelä-Suomen edustavimpia kaakkurikeskittymiä. Kaakkurit käyvät säännöllisesti ruokailemassa kaikilla isommilla vesistöillä, joita ei varsinaisesti nyt selvitetty.

Kuikka ei ollut runsastunut vertailualueella vuodesta 2007. Kuikalla on samanlainen pesäpaikkapula kuin kaakkurilla: vain yksi pesintä todettiin. Kuikan reviirijärvillä vain muutamalla on pesintään sopiva saari. Niinpä suurin osa kuikista pitää ilmeisesti vain reviiriä tai kärkeä pesäpaikan tarjoavan järven vapautumista. Alueella oli lisäksi reviiritömiä lintuja, mm. 2kv lintuja.

Metso vähenee

Pyitä havaittiin noin kaksi reviiriä neliökilometrillä. Laji on vaikeahkosti havaittava ja tosiasiallinen määrä saattaa olla jopa kolmanneksen korkeampi. Pyyn kannassa ei sinänsä ole tapahtunut muutoksia. *Teeriä* havaittiin 98 kukkoa ja 48 kanaa. Vertailu-

huhtikuussa vain syöty koppelo. Sen sijaan alueen eteläisin soidin Hakjärven alueella vaikutti tyystin kadonneen: jätöksiä ei ollut käytännössä missään eikä yhtään yksilöä yhytetty. Kyseisellä alueella on ollut äskettäin avohakkuu ja alueella on kova virkistyspaine. Vielä vuonna 2009 siellä

Alueen runsain päiväpetolintu oli odotetusti kanahaukka, jolla tulkittiin olevan alueella 11 reviiriä.

alueella teeriä vaikutti olleen vähemmän kuin vuonna 2007, mutta vuoden 2015 teeritulkinnoissa oltiin konservatiivisempia ja soidinpaikkojen siirtymiset huomioitiin todennäköisesti täsmällisemmin. Teerellä on alueella neljä keskittymää, selvitysalueen eteläosissa ja lähellä taajamia laji on vähissä. *Metsolla* löydettiin 9 soidinpaikkaa, jossa kukkojen minimimäärä oli joko 1 (2 soidinta), 2 (4 soidinta), 3 (2 soidinta) tai 4 (1 soidin). Lisäksi alueen länsiosassa täytyy olla soidin, jota nyt ei löydetty. Havaittujen kukkojen elinpiirien mukaan kyseisellä alueella on kuitenkin ainakin 3 kukkoa, mutta vanhalla soidinpaikalla havaittiin

tavattiin kolme kukkoa. Positiivista on sen sijaan Nuuksiossa havaittu koppeloiden isohko määrä: 27 eri koppeloa tulkittiin tulleen havaituksi, eli jopa enemmän kuin kukkoja. Tringan aikaisempien vuosien laskentakoh-teissa koppeloiden havaittu määrä on ollut aina kukkojen määrää selvästi alhaisempi (esim. Ellermaa 2009).

Petoja kehnokosti

Etelärannikon myyräkanta oli Luonnonvarakeskuksen mukaan vuoden 2015 alussa vaatimaton. Tämä heijastui myös ilmeisesti *helmipöllöjen* (1) ja *viirupöllöjen* (2) pienenä määränä. *Tuulibaukan* tai *hiiribaukan* reviirejä ei todettu

Nuuksion vesilinnut vuonna 2015 suuralueittain eriteltynä (suuraluejako julkaisun kartassa). k = koiras n = naaras

		vesistöjä, ha	730	34	101	32	86	120	357	
		aluekoodi	210983	210977	210978	210979	210980	210981	210982	
LAJI		yhteensä	Salmi	Vaakkoi	Luukki	Velskola	Karjakaivo	Nuuskion kp	huomioita	
joutsen	<i>cygcyg</i>	9	0	2	0	0	2	5	lisäksi reviiritömiä	
kanadanhanhi	<i>bracan</i>	17	2	0	0	0	1	12	lisäksi reviiritömiä	
haapana	<i>anapen</i>	12k11n	0	2k1n	2k2n	1k1n	0	7k7n		
tavi	<i>anacre</i>	43k33n	1k1n	5k3n	1k1n	1k	13k10n	22k17n		
heinäsorsa	<i>anapla</i>	87k59n	3k1n	13k5n	6k5n	7k5n	18k16n	40k27n	lisäksi reviiritömiä koiraita 17	
tukkasotka	<i>aytful</i>	3k3n	0	0	1k1n	0	0	2k2n		
telkkä	<i>buccla</i>	83k74n	1k1n	11k11n	7k7n	5k5n	12k10n	46k40n	lisäksi reviiritömiä lintuja noin 20	
tukkakoskelo	<i>merser</i>	1k1n	0	0	0	0	1k1n	0		
kaakkuri	<i>gavste</i>	26	0	2	2	0	3	19	lisäksi muutama reviiritön kiertelijä	
kuikka	<i>gavarc</i>	14	2	2	0	0	1	9	arviolta 14 reviiritöntä lintua lisäksi	
mustakurkku-uikku	<i>podaur</i>	3	0	0	0	0	3	0	5 yksilöä samalla lammella	
silkkiuikku	<i>podcri</i>	1	0	0	1	0	0	0		
kalalokki	<i>larcan</i>	33	2	2	0	0	1	28		
harmaalokki	<i>lararg</i>	1	0	0	0	0	0	1	ei viitteitä pesinnästä	
kalatiira	<i>stehir</i>	24	0	3	0	0	1	20		

alueella lainkaan. Pöllöistä runsain oli *lehtopöllö* (12 reviiriä), joka tosin keskittyy alueen reunoilla sijaitseville rehevimmille alueille, ja useampi pesäpaikka sijaitsi tosiasiallisesti niukasti selvitysalueen ulkopuolella. Ainakin neljästä lehtopöllön pesästä lähti poikasia. *Varpuspöllöjä* todettiin 10 reviirillä. Vertailualueella lehto- ja varpuspöllöjen määrä oli sama kuin vuonna 2007. Vuonna 2015 pöllöjen kuunteleluun panostettiin hieman enemmän, joten luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia. Silti pöllöjen parhaaseen soidinaikaan ei yökuunteluita juurikaan tehty kauempana teistä, ja arviot ovat metsämantereen sisäosissa pesivien lajien osalta varmasti alakanttiin.

Alueen runsain päiväpetolintu oli odotetusti *kanahaukka*, jolla tulkittiin 11 reviiriä alueella. Lisäksi *varpus-haukkoja* todettiin mukavasti (5 reviiriä). Päiväpedoista alueella pesi myös *sääksi*. Alueen reunoilla todettiin parissa paikassa *nuolibaukka*.

Tikkojen kannat vakaita

Nuuskio on hyvin edustava alue *palo-kärjelle*, *barmaapäätikalle* ja *pohjantikalle*. Vertailualueella niiden reviirimäärä oli sama tai lähes sama kuin vuonna 2007. Vaikuttaa siltä, että näillä lajeilla reviirit ovat ”täynnä”. Pohjantikan reviirimäärä vuoden 2015 selvitysalueella oli 19. Tämä on merkittävä osuus Tringan toimialueen pohjantikkakannasta, sillä vuosina 2007–2014 muualla Tringan toimialueella selvitettyillä alueilla (200 km²) pohjantikkoja havaittiin 21 reviirillä. Selvitettyjen metsien lisäksi pohjantikoille sopivia alueita ei ole Uudella-

Ykköslaskijana kunnostautui Jukka A. Lahtinen: 16 käyntikertaa.
© Juha Vesuoja

Metson pesä löydettiin 3. Ensimmäinen poikue havaittiin jo vappuviikolla.
© Kalle Meller

Maankäyttö Nuuksion seudulla

Suomen hallitus teki 1.6.1989 **Harri Holkerin** johdolla periaatepäätöksen kehittää Nuuksion järviylänköä suojele- ja ulkoilutarkoituksiin. Tätä on jossain määrin toteutettu, joskin päätöksessä mainittua valtion Tervalammen retkeilyaluetta ei perustettu, vaan syntyi kyseisessä päätöksessä mainitsematon Nuuksion kansallispuisto (perustettiin vuonna 1994). Vanhojen kylien lisäksi Nuuksion alueelle sinne tänne räiskitty haja-asutus, mökit ja jopa lähiöt (esim. Kuikunlääni) syntyivät pääosin 1950–1960-luvuilla. 1970-luvun perus-

karttaan nähden uusia rakennuksia on syntynyt vain muutama ja vain olemassa oleviin kyliin, jo aikaisemmin rakennettujen talojen väliin. Tringan linnustaselvitys vuonna 2015 kattoi Nuuksion järviylängön kokonaisuudessaan lukuun ottamatta isoimpia kyliä, reunojen isoja vesistöjä ja Histan aluetta. Selvitysalueesta valtion maalla olevaa Nuuksion kansallispuistoa oli reilu kolmasosa (4900 ha). Yksityisiä suojelualueita sisältyi rajaukseen 757 hehtaaria, mikä käsitti pääasiallisesti Espoon ja Helsingin omistamille maille perustettuja kuvioita. Tutkimusalueelle

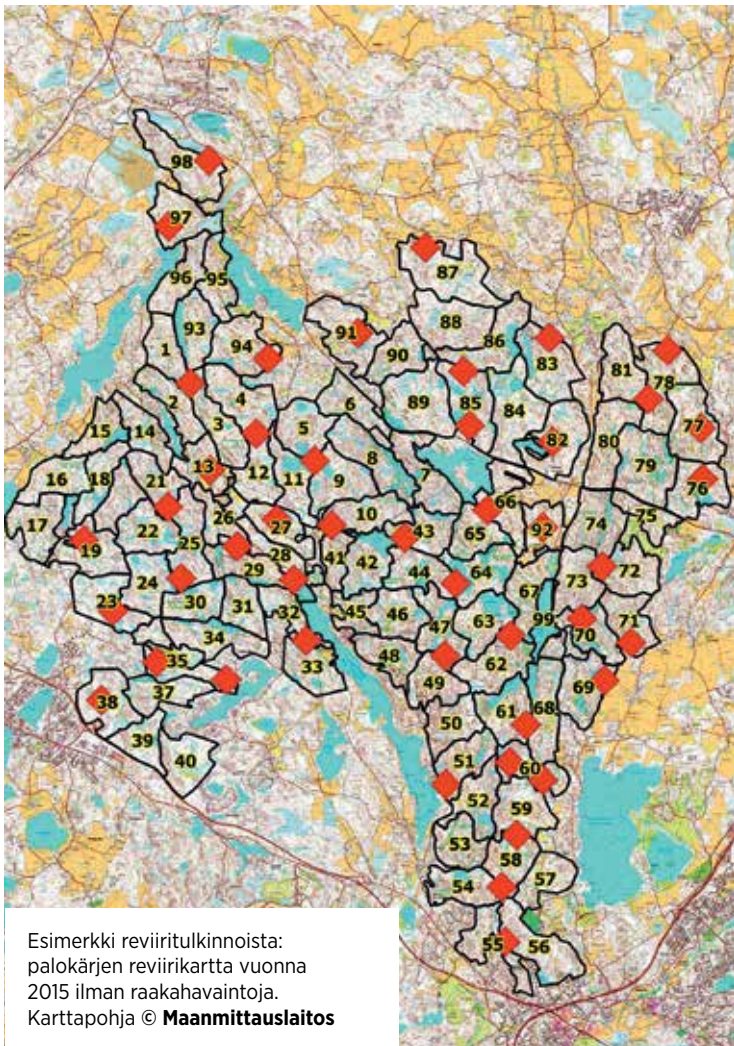
sijoittui lisäksi 3600 hehtaaria kuntien virkistysalueita: Pirttimäen, Karjakain, Vaakkoin, Salmen ja Luukkaan ulkoilualueet. Maakuntakaavan valkoista aluetta, eli pääasiallisesti maa- ja metsätalouskäytössä olevaa seutua oli selvitysalueesta 2766 hehtaaria (22 %). Maakuntakaavassa taajamatoimintojen alueeksi varattua aluetta oli 323 hehtaaria – olemassa olevien kyläalueiden yhteydessä (mm. Karhusuo ja Lahnus).

Margus Ellermaa

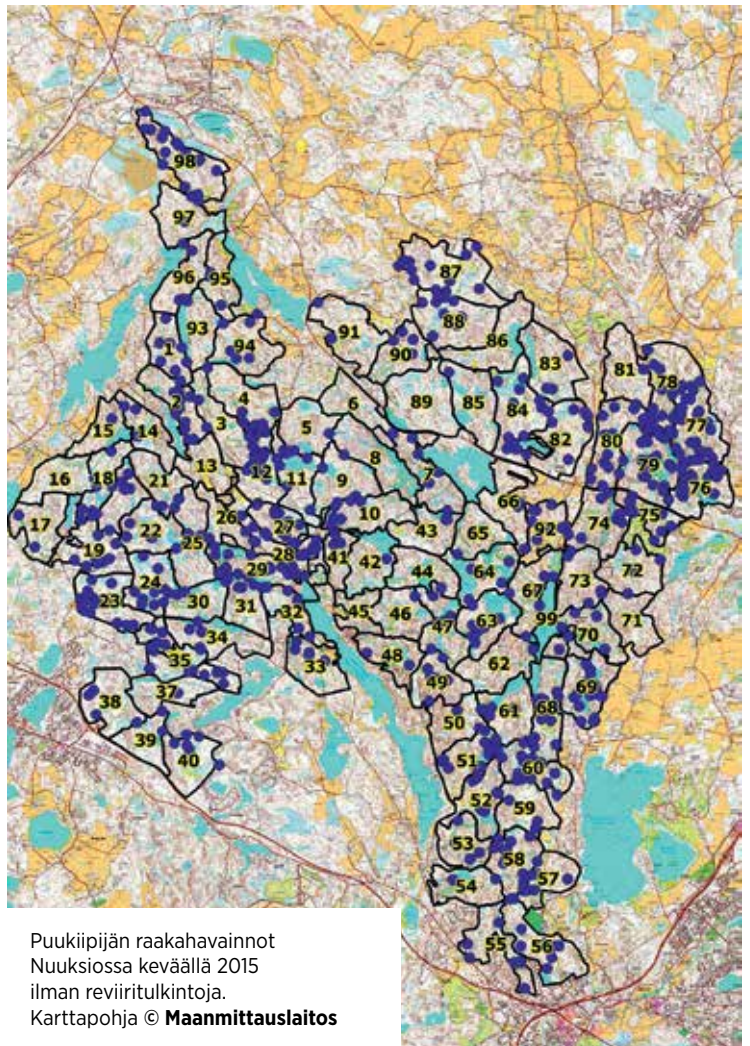
Nuuksion järviylängön maalinusto vuonna 2015. Osa-alueittain eriteltynä ja yhteensä. Plussalla (+) on merkitty ne lajit, jotka esiintyivät alueella, mutta joiden runsautta ei selvitetty.

		maa-ala, ha	11959	758	1642	916	816	2032	5795
		aluekoodi	210983	210977	210978	210979	210980	210981	210982
LAJI		yhteensä	Salmi	Vaakkoi	Luukki	Velskola	Karja- kaivo	Nuuksion kp	huomioita
Pyy	<i>bonbon</i>	224	19	28	23	13	35	106	
Teeri, n	<i>tetrix</i> , ♀	48	0	17	2	4	1	24	
Teeri, k	<i>tetrix</i> , ♂	98	4	27	1	6	3	57	
Metso, n	<i>teturo</i> , ♀	27	4	2	3	1	0	17	
Metso, k	<i>teturo</i> , ♂	23	2	4	3	1	2	11	
Fasaani	<i>phacol</i>	2	0	0	1	0	0	1	
Mehiläishaukka	<i>perapi</i>	2	0	0	1	0	0	1	
Merikotka	<i>halalb</i>	0	0	0	0	0	0	0	soiva pari alueen ulkopuolella
Kanahaukka	<i>accgen</i>	10	0	0	2	0	1	7	3 pesälöytöä
Varpushaukka	<i>accnis</i>	5	0	1	0	0	1	3	
Hiirihaukka	<i>butbut</i>	0	0	0	0	0	0	0	reviirin tunnustelija keväällä
Sääksi	<i>panhal</i>	1	0	0	0	0	0	1	
Nuolihaukka	<i>falsub</i>	1	0	0	0	0	1	0	
Luhtahuitti	<i>porpor</i>	1	0	0	0	0	0	1	
Kurki	<i>grugru</i>	14	3	1	1	2	1	6	lisäksi alle 10 reviiritöntä kiertelijää
Töyhtöhyppä	<i>vanvan</i>	1	0	0	0	1	0	0	
Taivaanvuohi	<i>galgal</i>	13	2	1	0	2	1	7	
Lehtokurppa	<i>scorus</i>	86	3	14	9	9	17	34	noin viidesosalla alueesta ei tehty yökuunteluita.
Metsäviklo	<i>trioch</i>	66	1	6	4	6	17	32	
Rantasipi	<i>athyp</i>	24	0	4	1	4	2	13	
Uuttukyyhky	<i>coloen</i>	16	1	5	3	1	3	3	pääosin isojen peltojen lähistöllä
Sepelkyyhky	<i>colpal</i>	+	+	+	+	+	+	+	
Käki	<i>cuccan</i>	83	6	10	7	6	18	36	
Huuhkaja	<i>bubbub</i>	2	0	1	0	0	0	1	
Varpuspöllö	<i>glapas</i>	10	0	0	4	0	2	4	
Lehtopöllö	<i>stralu</i>	12	0	1	2	0	4	5	
Viirupöllö	<i>strura</i>	2	0	1	0	0	0	1	
Sarvipöllö	<i>asiotu</i>	2	0	0	1	0	0	1	
Helmipöllö	<i>aegfun</i>	1	0	0	0	0	0	1	
Kehräätäjä	<i>capeur</i>	37	1	18	1	3	3	11	noin viidesosalla alueesta ei tehty yökuunteluita.
Tervapääsky	<i>apuapu</i>	7	0	4	0	1	0	2	
Käenpiika	<i>jyntor</i>	4	0	0	1	2	0	1	
Harmaapäätikka	<i>piccan</i>	29	3	4	4	2	5	11	
Palokärki	<i>drymar</i>	48	3	6	2	4	9	24	
Käpytikka	<i>denmaj</i>	+	+	+	+	+	+	+	
Valkoselkätikka	<i>denleu</i>	0	0	0	0	0	0	0	
Pikkutikka	<i>denmin</i>	7	1	0	0	0	1	5	
Pohjantikka	<i>pictri</i>	19	1	0	3	1	3	11	
Kangaskiuru	<i>lularb</i>	3	0	1	0	0	1	1	
Kiuru	<i>alaarv</i>	2	0	0	0	2	0	0	
Haarapääsky	<i>hirrus</i>	8	0	0	0	2	1	5	
Metsäkivinen	<i>anttri</i>	+	+	+	+	+	+	+	
Niittykivinen	<i>antpra</i>	1	0	0	0	0	0	1	
Keltavästäräkki	<i>motfla</i>	0	0	0	0	0	0	0	
Västäräkki	<i>motalb</i>	17	0	1	1	1	1	13	
Koskikara	<i>cincin</i>	0	0	0	0	0	0	0	talvehtijoita ainakin 3 paikalla

Peukaloinen	<i>trotro</i>	243	33	28	24	18	44	96
Rautiainen	<i>prumod</i>	+	+	+	+	+	+	+
Satakieli	<i>luslus</i>	3	0	1	0	1	1	0
Leppälintu	<i>phopho</i>	51	3	6	1	3	6	32
Pensastasku	<i>saxtra</i>	1	0	0	0	1	0	0
Mustarastas	<i>turmer</i>	+	+	+	+	+	+	+
Kulorastas	<i>turvis</i>	196	11	23	15	15	28	104
Räkättirastas	<i>turpil</i>	+						
Laulurastas	<i>turphi</i>	+	+	+	+	+	+	+
Punakylkirastas	<i>turili</i>	+	+	+	+	+	+	+
Ruokokerttunen	<i>acrsch</i>	8	2	0	0	3	0	3
Viitakerttunen	<i>acr dum</i>	1	0	0	0	0	0	1
Luhtakerttunen	<i>acrris</i>	1	0	0	0	1	0	0
Rytikerttunen	<i>acrschi</i>	2	1	0	0	0	0	1
Hernekerttu	<i>sylcur</i>	+	+	+	+	+	+	+
Lehtokerttu	<i>sylbor</i>	+	+	+	+	+	+	+
Mustapääkerttu	<i>sylatr</i>	+	+	+	+	+	+	+
Idänuunilintu	<i>phydes</i>	23	1	4	0	1	6	11
Sirittäjä	<i>physib</i>	274	23	30	32	23	85	81
Tiltaltti	<i>phycol</i>	123	16	23	6	6	18	54
Pajulintu	<i>phylus</i>	+	+	+	+	+	+	+
Hippiäinen	<i>regreg</i>	+	+	+	+	+	+	+
Harmaasieppo	<i>musstr</i>	+	+	+	+	+	+	+
Pikkusieppo	<i>ficpar</i>	34	0	0	8	0	7	19
Kirjosieppo	<i>fichyp</i>	+	+	+	+	+	+	+
Pyrstötiainen	<i>aegcau</i>	9	2	2	0	0	0	5
Hömötiainen	<i>parmon</i>	198	10	15	26	11	40	96
Töyhtötiainen	<i>parcri</i>	197	9	25	17	11	37	98
Kuusitiainen	<i>parate</i>	290	7	37	36	17	73	120
Sinitäinen	<i>parcae</i>	+	+	+	+	+	+	+
Talitiainen	<i>parmaj</i>	+	+	+	+	+	+	+
Puukiipijä	<i>cerfam</i>	374	20	38	46	27	66	177
Kuhankeittäjä	<i>oriori</i>	1	0	0	0	0	0	1
Pikkulepinkäinen	<i>lancol</i>	8	0	2	1	2	1	2
Närhi	<i>gargla</i>	+	+	+	+	+	+	+
Pähkinähakki	<i>nuccar</i>	22	0	1	1	3	8	9
Varis	<i>cornix</i>	+						
Korppi	<i>corrax</i>	13	1	2	0	2	3	5
Kottarainen	<i>stuvul</i>	3	1	0	1	1	0	0
Pikkuarvunen	<i>pasmon</i>	2	1	0	0	0	0	1
Viherpeippo	<i>carchl</i>	+						
Vihervarpunen	<i>carspi</i>	+	+	+	+	+	+	+
Kirjosiipikäpylintu	<i>loxleu</i>	9	2	2	2	0	0	3
Pikkukäpylintu	<i>loxcur</i>	+	+	+	+	+	+	+
Isokäpylintu	<i>loxpyt</i>	20	0	3	1	3	2	11
Punavarvunen	<i>carery</i>	1	0	0	0	0	0	1
Punatulkku	<i>pyrula</i>	134	10	17	11	5	22	69
Nokkavarvunen	<i>coccoc</i>	1	0	0	0	0	0	1
Keltasirkku	<i>embcit</i>	+	+	+	+	+	+	+
Pajusirkku	<i>embsch</i>	4	1	0	0	3	0	0

Esimerkki reviirotulkinnoista: palokärjen reviirikartta vuonna 2015 ilman raakahavaintoja. Karttapohja © Maanmittauslaitos

Puukiipijän raakahavainnot Nuuksiossa keväällä 2015 ilman reviirotulkintoja. Karttapohja © Maanmittauslaitos

maalla kovin paljon. *Pikkutikalle* karu Nuuksiola ei ole erityisen edustava alue ja lajin vähät reviirot sijoittuvat lähinnä alueen reunoille.

Hyönteissyöjiä pikemmin hyvin kuin huonosti

Kylmän kevään johdosta BirdLife Suomen sähköpostiverkossa valiteltiin hyönteissyöjiä vähyyttä. Tringan laskennat eivät tukeneet näitä väitteitä. Sinänsä monet hyönteissyöjät puuttuvat joka tapauksessa Nuuksion lajistosta ja joidenkin runsautta (kertut) ei nyt selvitetty. Tiltaltti oli kuitenkin vuonna 2015 melko varmasti vähälukuisempi kuin vuonna 2007 ja toisaalta sirittäjä hyvin selvästi (100–200%) runsaampi. Leppälintu oli nyt kolmanneksen runsaampi, mutta ero voi selittyä liki kokonaan menetelmäeroilla. Pikkusieppokin oli runsaampi vuonna 2015. Idänuunilintu oli nyt peräti neljä kertaa runsaampi kuin vuonna 2007, vaikka vertailualueen sisällä, 18 osa-alueella 61:sta, viimeinen aamulaskenta tehtiin idänuunilintujen pääjoukkojen saapumisen jälkeen (laji

alkoi selvästi runsastua vasta 4.6.). Mikään vakituinen Nuuksion pesimälaji ei osoittanut likimainkaan vastavaa runsastumista näiden vuosien välillä. Sirittäjä runsastui seuraavaksi eniten. Sirittäjän runsastuminen voisi osin selittyä metsien ikääntymisellä. Huomaa myös, että vertailut vuoden 2007 laskentoihin eivät ole täsmällisiä, sillä silloin toukokuun alkupuolen laskentakerrosta ei toteutettu, mikä hankaloittaa aikaisiin saapuvien leppälinnun, tiltaltin ja sirittäjän vertailua selvitysvuosien välillä.

Tiaisten määrä ennustaa syksyn vaelluksen?

Selvästi runsain metsätiaainen oli *kuusitiaainen* liki 300 reviirollä. Laji puuttui laajoilta mäntyvaltaisilta kallioalueilta, mutta oli kuusivaltaisilla alueilla sitäkin runsaampi tiheyksien kohotesa jopa 10 reviiiriin neliökilometrillä. *Pyrstötiaiset* olivat sen sijaan selvityksessä liki kateissa, vain 9 reviiiriä havaittiin. Lajille sopivia lehtimetsiä on Nuuksiossa vähän, mutta populaatio taisi olla muutenkin alamaissa, sillä

vertailualueella havaittiin kaksi kertaa vähemmän pyrstötiaisia kuin vuonna 2007. *Hömö-* ja *töyhtötiaisia* havaittiin suurin piirtein saman verran: 200. Molempia lajeja vaikutti olevan normaalia niukemmin, usealla kokoneemallakin laskijalla puuttui toinen lajeista osa-alueeltaan, joillakin jopa molemmat. Vertailua vuoteen 2007 ei kuitenkaan voinut tehdä, sillä silloin metsätiaisten runsautta ei selvitetty. Oliko edellä havaituilla määrillä yhteyttä siihen, että etelärannikolla vain kuusitiaisia havaittiin vaeltavan merkittävästi tänä syksynä?

Kuusen käypysato aiheutti varsinaisen yllätyksen

Keväällä 2015 Suomen keski- ja pohjoisborealisella ilmastovyöhykkeellä oli niukasti kuusen siemeniä (Luonnonvarakeskuksen tiedotteet). Sen sijaan eteläborealisella ilmastovyöhykkeellä, erityisesti lähellä etelärannikkoa, oli runsas kuusen siemensato. Ehkä juuri siksi Nuuksiosta alkoi kuulua huhtikuussa kummia: kirjoisiipikipylyntuja oli reviiireillä siellä

täällä ja aineistosta tulkittiin yhteensä 9 reviiriä. Vuonna 2007 laji tavattiin vain kerran. Isokäpylintuja oli nyt noin tuplasti, 20 reviiriä. Isokäpylinnut vaikuttivat hävinneen alueelta lähes tyystin kesäkuuhun mennessä, ja ilmeisesti muutkin käpylinnut vähenivät pesintöjen jälkeen.

Muuta kivaa

Kehrääjä esiintyy Nuuksiossa hyvin epätasaisesti. Ainoa merkittävä keskittymä on Vaakkoin alueella. Puolet selvitysalueen kehrääjäreviireistä sijaitsi täällä, vaikka Vaakkoi käsitti vain 15 prosenttia tutkimusalueesta. Lisäksi Punjonsuon ympärillä oli muutama reviiri lähekkäin. Muualla Nuuksiossa kehrääjän tiheys on Uudenmaan metsäalueiden alhaisimpia. Sama todettiin jo vuonna 2007. *Peukaloisella* tulkittiin olevan selvitysalueella 243 reviiriä. Tämä on hyvä saavutus mäntykalliovaltaisella alueella, mutta laji oli harrastajahavaintojen valossa tutkimusvuonna yleisesti runsas Etelä-Suomessa. *Kulorastaita* tavattiin tasaisesti pari reviiriä nelökilometrillä (196 reviiriä). *Kurkia* oli 14 paria, kaikki merkittävämmät luhdat vaikuttivat olevan kurjen asuttamia. Tutkimusalueen luhtaisinta aluetta oli Velskolan Pitkäjärven pohjoisosan seutu (mukaan lukien tulvivat pellot). Täältä löytyikin useampi *tai-vaanvuohen*, *kurjen*, *metsäviklon* ja *pajusirkun* reviiri. *Kurkia* ja *tai-vaanvuohia* oli vertailualueella enemmän kuin 2007, *metsäviklon* määrä oli sama.

Kiitokset ja erityiskiitokset

Laskentakarttojen tulostuksessa auttoi BirdLifen toimisto. Alkupalaverin järjestelyissä auttoi **Aili Jukarainen**. **Keijo Savola** rohkaisi laajentamaan laskenta-alueetta riittävän kokoiseksi.

Veli-Matti Väänänen toimitti tietoja kaakkurin pesintämenestyksestä. Laskentoihin osallistuneet mainitaan taulukossa. Kiitos ja kiittäminen!

Laskentoihin osallistuneiden nimet aakkosellisessa järjestyksessä sekä heidän laskentakäyntiensä määrä.

Aaltonen, Esa	3	Lahti, Tuomas	4	Rokkanen, Susanna	2
Aavikko, Jouko	4	Lahtinen, Jukka A	16	Routasuo, Pekka	3
Ahola, Juhani	5	Laitinen, Veli-Matti	4	Saarinen, Petri	3
Arkiomaa, Aki	4	Lammi, Sampo	1	Salokangas, Jukka	3
Aronen, Mika	5	Lehikoinen, Samuli	3	Salonen, Heikki	12
Björkell, Niko	3	Lehtilä, Tarmo	3	Saloriutta, Teemu	4
Björklund, Heidi	3	Lehtomäki, Joonas	1	Sarvala, Jaana	4
Borg, Philip	11	Lindholm, Antero	4	Savola, Keijo	1
Buchert, Peter	4	Lindy, Juha	3	Seimola, Tuomas	3
Conenna, Irene	2	Maier, Andrea	3	Silvenius, Frans	3
Deschryvere, Matthias	3	Martikainen, Sonja	2	Silvonen, Johannes	3
Ellermaa, Margus	7	Matsson, Rainer	2	Sirviö, Jukka	6
Enström, Jari	1	Maula, Hannu	4	Sulander, Taavi	4
Forsten, Annika	4	Maula, Marita	4	Sundström, Joni	4
Harju, Aalto	12	Meller, Kalle	3	Swanljung, Kim	3
Hartikainen, Tommi	2	Metso, Juha	2	Swanljung, Ritva	3
Heikkinen, Esko	8	Metsänen, Timo	5	Syrjälä, Tuomas	3
Heinonen, Osmo	12	Miettinen, Elmo	3	Säntti, Risto	3
Hellström, Paul	9	Mikala, Antti	4	Talvela, Merja	3
Henttonen, Antti	6	Mäkeläinen, Sanna	3	Tanner, Jukka	4
Hintikka, Jukka	1	Mäkinen, Julius	3	Teider, Raija	5
Ilo, Tapani	7	Niemelä, Klaus	6	Timonen, Juhani	9
Jukarainen, Aili	4	Niemi, Matias	3	Toiviainen, Kari	1
Jämsä, Markku	3	Nuoranen, Timo	3	Toljander, Heikki	1
Karimaa, Heikki	3	Nurmela, Pertti	3	Torppa, Jyrki	3
Kautto, Antti	4	Närhi, Jani	3	Torppa, Touko	3
Kecskeméti, Istvan	4	Ohtonen, Mika	1	Tuohimaa, Eira	2
Kehvola, Hanna-Maija	3	Oja, Jaakko	3	Tuominen, Hannu	3
Keto, Pekka	2	Oksanen, Vesa	3	Tuominen, Jouko	3
Kleemola, Lauri	4	Olander, Roger	5	Turcat, Léa	2
Kleemola, Markku	9	Paju, Jaakko	6	Uppstu, Andreas	3
Koho, Mikko	6	Panula, Pertti	5	Uronen, Kirsi	1
Koistinen "kode", Jarmo	4	Parkkima, Tiina	3	Uusitalo, Martti	3
Koistinen, Jarmo	3	Pettay, Timo	3	Wallinmaa, Leo	2
Korpela, Eeva-Liisa	3	Pirinen, Pasi	3	Wallinmaa, Ville	1
Koskela, Jarkko	3	Pohjola, Leila	2	Vattulanen, Martti	5
Koskelainen, Aarni	3	Pohjola, Veijo	3	Vilen, Jukka	3
Koskelainen, Jukka	1	Pohjola, Veikko	8	Vilkka, Timo	3
Kotro, Janne	2	Pokkinen, Reijo	3	Vilpo, Juhani	4
Kumpulainen, Reijo	2	Pylvänäinen, Risto	3	Violainen, Erkki	3
Kurvinen, Lasse	3	Reunala, Aarne	6	Vuolanto, Timo	6
Kärpijoki, Kalevi	7	Riikonen, Johanna	2	Välimäki, Kaisa	3
Kärpijoki, Vesa	2	Rissanen, Heikki	4		

KIRJALLISUUS:

Ellermaa, M. 2009: Tringa kartoitti Sipoonkorven. – *Tringa* 36 (1): 2-6.

Lehtiniemi, T. 2015: Vuoden lintu 2014: Kuinka paljon laulujoutsenia pesii Suomessa? – *Linnut-vuosikirja* 2014:107-111.

Pakarinen, R. 2001. – Missä kaakkuri luuraa? – *Tringa* 28(2): 127.